

NATIONALE EXTERNE KWALITEITSBORGING PARASITOLOGISCHE LABORATORIUMDIAGNOSTIEK SPLD

JAARVERSLAG 2002

Dit jaar liep het aantal deelnemers via de Stichting Kwaliteitsbewaking Medische Microbiologie (SKMM pakket VI) terug van 66 naar 61 (waarvan een met een half pakket), terwijl die via de SPLD stabiel bleven op 44 (negen met half pakket). De verschuivingen werden veroorzaakt door fusie van ziekenhuizen of taakverandering van laboratoria. Zoals gebruikelijk, werden materialen vooraf aan de drie referenten (Polderman/van Lieshout Leiden, Sluiters Rotterdam, Kortbeek Bilthoven) verstuurd, ter beoordeling van de geschiktheid voor rondzending. Materialen met de grootste overeenstemming werden gebruikt. Na overleg over de ontwerp teksten met de drie referenten werden de aangepaste voorstellen aangeboden aan het SKMM-bestuur; voor elke nieuwe rondzending was er inhoudelijk overleg. Daarna werden de definitieve teksten vastgesteld en verstuurd.

Details van de Rondzendingen

RZ 1. *P. malariae* in een dikke druppel zonder uitstrijk werd door de helft van de deelnemers als zodanig herkend. Er werd op gewezen dat men met een dikke druppel niet alleen de aanwezigheid van *Plasmodium* vast te stellen is, maar dat men ook een eindweegs kan komen met de soortsdifferentiatie, op z'n minst het onderscheid tussen *P. falciparum* en de andere drie soorten. Het andere preparaat met *P. falciparum* gaf weinig problemen. *Giardia* en *Taenia* werden door de meeste deelnemers gevonden. Er werd gewezen op de zuurvastheid van *Taenia saginata* eieren. *Entamoeba histolytica/dispar* gaf wat meer problemen.

Giardia en *Blastocystis* waren goed te vinden.

RZ 2. *P. falciparum* werd door vrijwel iedereen gevonden. Het tweede preparaat met *P. ovale* was lastiger; de vraag naar argumenten voor de diagnose werd door een aantal deelnemers niet beantwoord! Toelichting helpt om de score te bepalen, ook als die niet gevraagd wordt! Eieren van *Trichuris* werden meestal wel gevonden, evenals die van *Ascaris* en larven van *Strongyloides*.

RZ 3. Twee preparaten met *P. falciparum*; het tweede bevatte een hoge parasieten-dichtheid, terwijl er ook *P. malariae* aanwezig was. De menginfectie werd slechts door een enkeling gerapporteerd en daarom niet in de puntentelling meegenomen. Wel gaf een kwart van de deelnemers aan rijpe stadia gezien te hebben (van *P. falciparum*). Dat is een belangrijke waarneming, die (bij een monoïnfectie van *P. falciparum*) wijst op de ernst van de situatie.

Cryptosporidium werd door de helft van de deelnemers gevonden. Steeds meer laboratoria hebben nu een speciale techniek voor deze parasiet in huis; het is zaak om ook zonder deze technieken alert blijven op de mogelijkheid en een ander laboratorium bij de diagnose te betrekken.

Iodamoeba blijft een bron van verwarring met *Entamoeba*'s, zeker in dit geval omdat de glycogeen vacuole niet zo duidelijk was.

RZ 4. *P. falciparum* gaf weer geen problemen. Het andere preparaat werd na consultatie van de referenten voorlopig afgegeven als *P. malariae* en de helft van de deelnemers heeft dat ook opgegeven. De geschiedenis van de patiënt gaf reden tot twijfel en de PCR wees achteraf uit dat het *P. ovale* betrof. In het vervolg zullen alle malaria monsters door referenten getoetst worden met PCR.

Van de onbevruucht eieren van *Ascaris* werden tellingen gevraagd. Die bleken zeer uiteen te lopen en de ophoping gaf ook in veel gevallen een teleurstellend resultaat.

Mijnworm eieren gaven weinig problemen, maar eveneens aanwezige *Entamoeba histolytica/dispar* des te meer.

Rondzending '02	Gem scores bloed/feces	Monsters
66-1 / VI-1	4,1/5 = 82,0 %	P. malariae P. falciparum (0,6%)
	5,2/7 = 74,3 %	Giardia lamblia Blastocystis hominis Enterobius vermicularis (spor) Taenia sp Entamoeba histolytica/dispar Entamoeba coli Giardia lamblia
67-2 / VI-2	3,9/5 = 78,0 %	P. falciparum 0,8% P. ovale
	3,4/5 = 68,0 %	Trichuris trichiura Mijnworm ei (spor)
68-3 / VI-3	5,3/6 = 88,3 %	P. falciparum (0,7%) P. falciparum (8%) plus P. malariae
	2,2/4 = 55,0 %	Cryptosporidium Blastocystis hominis Iodamoeba bütschlii
69-4 / VI-4	2,6/3 = 86,7 %	P. falciparum (0,3%) P. malariae of P. ovale (geen punten)
	3,0/4 = 75,0 %	Ascaris lumbricoides onbevruichte eieren Mijnworm eieren Entamoeba histolytica/dispar

In de onderstaande scoreberekening zijn alleen meegenomen de deelnemers die 3 of 4 maal hebben meegedaan (SPLD en SKMM samen). Als beoordeling is net als in voorgaande jaren gekozen voor het percentage behaalde punten van het totaal aantal in 2002 te behalen punten. Dit percentage is vervolgens uitgedrukt in de schaal van 1-10, waarbij wij als onvoldoende aanmerkten de deelnemers met < 6 en goed die met >= 8.

	Score voldoende (>= 6)		Score goed (>= 8)	
	Bloed	Feces	Bloed	Feces
1999	97/107 = 90,7 %	75/103 = 72,8 %	55/107 = 51,4 %	50/103 = 48,5 %
2000	97/102 = 95,1 %	82/98 = 83,7 %	60/102 = 58,8 %	54/98 = 55,1 %
2001	90/101 = 89,1 %	67/95 = 70,5 %	54/101 = 53,5 %	19/95 = 20,0 %
2002	93/93 = 100 %	76/90 = 84,4 %	70/93 = 75,3 %	32/90 = 35,6 %

Op alle criteria waren de scores in 2002 hoger dan die van 2001. Voor bloedpreparaten presteerden alle deelnemers voldoende over het hele jaar genomen, terwijl driekwart van de deelnemers het goed tot uitstekend heeft gedaan.

Het percentage voldoende en goed scorende deelnemers voor het feces onderzoek liep weer iets op ten opzichte van vorig jaar.

Deze resultaten hangen o.a. sterk af van de moeilijkheidsgraad van het materiaal. Lage dichtheden geven vaker aanleiding tot het niet vinden van de parasiet, wat leidt tot een lage waardering. De kwaliteit van het materiaal zelf is een andere factor, die mee kan spelen, ondanks het feit dat we in voorkomende gevallen de score hebben aangepast.

Het percentage onvoldoende scorende deelnemers voor fecespreparaten was 15.6% (hetzelfde niveau als in 2000). Er is dus wat darmparasieten betreft weinig verbetering over de jaren te constateren.

Melding van malariabevingingen

Sinds 1 april 1999 zijn laboratoria verplicht om vondsten van malariaparasieten in patiëntenbloed te melden aan de regionale GGDen. Na ons onderzoek naar het meldingsgedrag van artsen (op basis van de door de deelnemers kwaliteitsborging parasitologie geleverde gegevens), blijkt dat veel laboratoria intussen aan hun verplichting voldoen. In 2002 werden echter maar 395 gevallen gemeld (tegen 569 in 2001). Het blijkt een Europese trend te zijn, die mogelijk verband houdt met het toenemende gebruik van Malarone. Maar omdat het niet inzichtelijk is, hoeveel patiënten ongeregistreerd blijven, is het zaak om de deelnemers kwaliteitsborging regelmatig op hun wettelijke verplichting te blijven wijzen.

– N.A.H. van Hest, F. Smit en J.P. Verhave, Underreporting of malaria incidence in the Netherlands: results from a capture-recapture study. *Epidemiol.Infect.* (2002), 129. 371-377.

Innovaties

Enkele deelnemers hebben bloed van patiënten met malaria tertiana uit Afrika ingestuurd voor nadere analyse met PCR. Wij doen in 2003 graag opnieuw een beroep op de deelnemers voor hun medewerking aan dit onderzoek naar de kwaliteit van de diagnose van verwekkers van malaria tertiana. Naar aanleiding van bevindingen uit het hierboven genoemde onderzoek is er aanleiding om te veronderstellen dat in Nederlandse laboratoria de soort niet altijd betrouwbaar is vastgesteld. De laboratoria van Leiden en Nijmegen bieden nu in gezamenlijk overleg een PCR bepaling waarmee de soort Plasmodium (retrospectief) kan worden bepaald.

Beleidsontwikkeling

Zoals al aangekondigd in het vorige SPLD jaarverslag, zijn er gedurende 2002 verdere stappen ondernomen om de kwaliteitsborging van de parasitologische laboratoriumdiagnostiek onder te brengen in de Stichting Kwaliteitsbewaking Medische Laboratoriumdiagnostiek (SKML). Samen met alle andere betrokken medische laboratorium-disciplines is er hard gewerkt aan de totstandkoming van deze stichting, die als één kwaliteitsbewakingsorganisatie binnen Nederland zal functioneren.

De activiteiten van de SKML worden uitgevoerd binnen een aantal secties, die elk verantwoordelijk zijn voor een eigen wetenschappelijke expertisegebied. De samenstelling van de Sectie Parasitologie staat vermeld op de website van de NVP www.parasitologie.nl. De Sectie Parasitologie is in 2002 een aantal keer bij elkaar gekomen om de organisatie van de rondzendingen per 2003 en de overgang naar het SKML te bespreken. De voorzitter van de sectie is tevens lid van het algemeen bestuur (AB) van het SKML, welke gedurende 2002 maandelijks bij elkaar kwam.

Het SKML heeft in 2002 een centraal facilitair bureau in werking gesteld, van waaruit per 2003 alle deelnemersadministratie zal plaatsvinden. Gedurende de komende jaren zal dit bureau steeds meer administratieve en organisatorische taken op zich nemen die behoren bij de rondzendingen. Verder zijn er met grote zorgvuldigheid statuten opgesteld door de vertegenwoordigers van de verschillende laboratorium-disciplines. Deze statuten zullen na een laatste definitieve goedkeuring door de verschillende deelnemende stichtingen en hun wetenschappelijke verenigingen, de officiële inwerkingtreding van de SKML spoedig mogelijk maken. Veel energie is er gestoken in het opstellen van een gemeenschappelijke SKML begroting voor 2003, waarin alle begrotingen van de afzonderlijke secties zijn samengevoegd. Met ingang van 2003 zal het SKML ook aangaande de parasitologie rondzendingen de contributie gaan innen voor de deelnemende ziekenhuizen en laboratoria

en zorg dragen voor de onkostenvergoedingen naar het productielaboratorium en de drie referentielaboratoria.

Met de laatste rondzending van 2002 werd een larenlange periode van goede samenwerking met het bestuur van de SKMM afgesloten. De constructieve en deskundige commentaren hebben gezorgd voor een goede kwaliteit van de kwaliteitsborging! Met ingang van 2003 zullen de ontwerpenteksten behorende bij de rondzendingen binnen de Sectie Parasitologie worden besproken.

Het NVP/SPLD bestuur en de Sectie Parasitologie is oud-secretaris Hans Sluiters zeer erkentelijk voor zijn betrokkenheid en actieve inzet gedurende 2002 bij de gehele totstandkoming van de SKML en zijn aanwezigheid bij de verschillende bijeenkomsten.

Tenslotte

De variatie in patiëntenmateriaal van de rondzendingen blijft een voortdurend punt van zorg. Des te meer wordt het gewaardeerd dat enkele enthousiaste deelnemers weer spontaan hun medewerking aanboden om materiaal van hun patiënten te leveren. Materiaal met lage dichtheden verdient de voorkeur. Als zulke bijdragen leiden tot gebruik van het materiaal wordt een bescheiden onkostenvergoeding geboden.

Leiden/Nijmegen, mei 2003

Lisette van Lieshout en Jan Peter Verhave